

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԱՅՆԹԱՊ ՀԱՅՐԵՆԱԿՅԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՆԷՇՐԻՑԱԹԸ

ԽԱՍԹԱԼԸԳԼԱՐՏԱՆ ՍԱԳԸՆԱԼԸՄ

ՍԸՇՇԻ ԷՍԱՍԻ ՄԱԼԻՄԱԹԼԱՐ

ԻՐՄԷՆԻ ԾԱՄԻԼԵԱԼԱՐԱ ՇՆՈՒՆԴ ՀԷՏԻՅԷՄ

1930

ԳՈԼԷՃ ՄԱԹՊԱՍԱՐ

ՀԱՆԷՊ

2004

ՆԷՎԱԳԻԼ

Նէվազիլ ալէլատէ պիր խասթալըզ տըր : Հէր ասէմ ազալլի սէնէտէ պիր իքի տէֆա եագալանըր : Օսանտըրըճը պիր բանթսըզլըզ օլտուգտան մատա տիկէր տանա աղըր խասթալըզլարա եօլ աչապիլիր—գուլագ խասթալըզլարը , էօքսիւրիւք , սաթլըճան վէ սաիրէ : Նէվազիլին սէպէպի սօղուգ ալլընլըզը , պախուսուա այագտան սօղուգ ալմագ , հավանըն ափանտըզ թէպէտտիւլաթը տըր : Պու սէպէպլէրտէն գաչընմագլա պէրապէր , ճիմնասթիք , սօղուգ սու պանեօլարը , խաֆիֆ էլպիտէ կիլինմէք վէ սաիրէ իլէ վիճուտը թէտրիճէն սօղուգա վէ սըճաղա ալըչտըրմագ իճապ էտէր :

Նէվազիլ պուլաչղան պիր բանթսըզլըզ տըր . խասթանըն մէնտըլլինտէն , էօքսիւրիւկիւնտէն , էօփմէսինտէն սագընմալը տըր : Բանթսըզլըզըն իլք պաչլատըզը էսնատէ պիր գանվէ ֆինճանը սու իչէրիսինէ 4-5 տամլա քիկիւր sիօս տամլատարագ իչմէք նէվազիլին էօնիւնիւ ալապիլիր : Նէվազիլ օլան պիր քլմսէ իքիլուչ կիւն էվտէն չըգմամալը , պիր ամէլ իլաճը իչտիքտէն սօնրա պիր զաչ սօլֆաթօ հապլարը գուլանմալը տըր :

700-43

ՍԱԹԼԸՃԱՆ

Գրը վէ սօն Պահարտա չօգ վուգու պուլան պիր խասթալըդ տըր: Եաշտա պեօյեքի նէմ վէ կիւնէշտիգ պիր եերտէ ալարճա եաշալապիրիը:

Թէնէֆֆիլու էթտիլիմիլ հալա, եէտիլիմիլ սէպղէվաթ, իշտիլիմիլ սու իշերիսինտէ պու միքրօպ պուլընապիրիը: Վիւճիւտ գուվվէթլի օլուր խտէ, հէր հանկը վասըթա իլէ պէտէնէ կիրէն միքրօպ եէր թուլթամագ վէ խասթալըդ մէյտանա կէթիլէմէգ:

Վէրէմէ եագալանմագ իշիւն պիրիսնճի շարթ վիւճիւտին գաիֆ օլմասը տըր: Վիւճիւտի գաիֆլէտէն տաիմի սէպէպլէր պու խասթալըդա եօլաշարլար: Տալիմի ույգուսըղըգ, եաշ, կիւնէշտիգ, քըգսըգ եերլէրտէ եաշամագ, տաիմի ալ եէմէք, տաիմի աղըր վէ եօրուճը իշ իլլէմէք, իշքիլի ֆաղլա գուլանմագ, վիւճիւտի գաիֆլէտէնէք տէրէճէտէ շէպանի արգուլարա միւպլթէլաղըգ, վէրէմ խասթալըգը իշիւն վիւճիւտի հաղըրլարլար:

Իլթիլյարլար վէ իշիլ չօգ գուլանան առէմէր պու խասթալըդա տայանամաղլար. իմտի պու կիպիրէրին տահա ֆաղլա տիգաթ էթմէսի վէ սաթլըճանա եագալանմամասը լաղըմ տըր:

Խասթանըն տիլինի, աղընը տաիմա եայգամնը վէ թէմիլ սագլամալը, օտանըն հալասը չօգ թէմիլ օլմալը, խասթա օտասընտա չօգ առէմէրին օթուրմասընը վէ սիկարա իշիլմէսինի քիւլիլէն եասագ էթմէլի տիր:

ՎԷՐԷՄ

Պասիլ տը Գոխ խամինտէ պիր միքրօպըն ագ ճիկէր իւգէրինտէ մէյտանա կէթիլտիլի պիր խասթալըդա պու խամ վէրիլմիլ տիր: Պու միքրօպ ագ ճիկէրտէն պաշա, տէրի, պեգ, քէմիք, պէլին, պաղըրտագ վէ վիւճիւտին պաշգա գըսըմլարը իւգէրինտէ տաիլի խասթալըգ մէյտանա կէթիլիը:

Վերեմ պուշաշղան պիր խասթալըգ սըր: Միքրօպը չօգ տայանըղը տըր շէօյէքի նէմ վէ կիւնէշտիգ պիր եերտէ ալարճա եաշալապիրիը:

Թէնէֆֆիլու էթտիլիմիլ հալա, եէտիլիմիլ սէպղէվաթ, իշտիլիմիլ սու իշերիսինտէ պու միքրօպ պուլընապիրիը: Վիւճիւտ գուվվէթլի օլուր խտէ, հէր հանկը վասըթա իլէ պէտէնէ կիրէն միքրօպ եէր թուլթամագ վէ խասթալըգ մէյտանա կէթիլէմէգ:

Վէրէմէ եագալանմագ իշիւն պիրիսնճի շարթ վիւճիւտին գաիֆ օլմասը տըր: Վիւճիւտի գաիֆլէտէն տաիմի սէպէպլէր պու խասթալըդա եօլաշարլար: Տալիմի ույգուսըղըգ, եաշ, կիւնէշտիգ, քըգսըգ եերլէրտէ եաշամագ, տաիմի ալ եէմէք, տաիմի աղըր վէ եօրուճը իշ իլլէմէք, իշքիլի ֆաղլա գուլանմագ, վիւճիւտի գաիֆլէտէնէք տէրէճէտէ շէպանի արգուլարա միւպլթէլաղըգ, վէրէմ խասթալըգը իշիւն վիւճիւտի հաղըրլարլար:

Վէրէմէ եագալանմամագ իշիւն վիւճիւտի գուվվէթլի վէ տայանըղը սագլամալը:

Իքինճի, վէրէմլիլէրտէն սագընմալը: Վէրէմլիլէրին պաղլամը, թիւքրիլիւ իշերիսինտէ պուլանան միքրօպլար տիկէր պիրիսինէ խասթալըգ պուլաշարըրլար: Եերէ թիւքիւրիւմիւշ պաղլամ գուրույարագ թօղ հալընտա ճիկէրլէրէ կերէր վէ խասթալըգ մէյտանա կէթիլիը:

Վէրէմլինին գուլանաղը պիւթիւն էշեալար, մէնտիլ, գաշըգ, չաթալ, թապագ, գատէհ վէ գայրի հէվիսի տաիլի խասթալըգը պիր պաշգասընա պուլաշարլարապիրիը:

Վէրէմլինին սօգաղա, եէրէ, թիւքիւրմէսինէ միւլ-

սաստէ էթմէմէլի տիր : Հէր վերէմլի հալընըզ քէն-
տինին թիւքըրիւք գապընա թիւքըրմէլի , գապ տու-
տուգտան սօնրա իչէրիսինէ պիր փարչա քիրէճ գօյուպ
ապտէսթխանէնին տէլիյինէ տէօքմէլի տիր :

Կէրէք վերէմլի պիր խասթա իչիւն վէ կէրէքսէ
խասթանըն ֆամիլեասը վէ տօսթլարը իչիւն էն էյիսի
խասթայը պիր խասթախանէյէ եաթըրմագ տըր : Պէօյ-
լէճէ էլտէ էտիլէն ֆախտէ իքի տիր — 1 . Սասթախա-
նէյէ եաթըրըմըզ պիր վերէմլի տէվամի հէքիմին նէ-
զարէթի ալթընտա գալտըղընտան ըանաթսըզըզընըն
թէտապիլի էվտէ օլտուղընտան տահա ֆապլա գօլալ օ-
լուր : 2 . Սասթախանէտէ եաթան պիր վերէմլի քէն-
տի ֆամիլեասընա , չօճուգլարընա , տօսթլարընա վէ
գօմչուլարընա խասթալըզը պուլաշտըրմագ : Չօգլարը
քէնտի վերէմլիլէրինի խասթախանէյէ կէօնտէրմէյէրէք
հէմ քէնտիլէրէ վէ հէմ խասթալարընա պէօյիւք ֆէ-
նալըզ եափմըզ օլուրլար : Պազը ֆամիլեալար իչէրի-
սինտէ խասթալըզըն տէվամ էթմէսինին էն պէօյիւք
սէպէպի պու կիպի հանըզ ատըմլար տըր :

Էրքէն վէ խասթախանէտէ թէտապիլի օլուենան պիր
վերէմլիինին ըանաթ օլմասը իհթիմալը տահա ֆապլա տըր :
Ախէր խասթալըզլար իչիւն օլտուղը կիպի վերէմ իչիւն
տախի խասթախանէնին թէտապիլի ուսուլարը էվտէ օլ-
տուղընտան չօք ֆապլա միւք էմմէլ տիր :

Գուրու հապա , էյի զըտա , կիւնէչլի էվ վերէմէ կա-
գալանմամագ իչիւն էն լիւզուլը շէյէր տիր :

Սասթալըզըն պուլաշմասընըն էօնիւնիւ ալմագ
իչիւն իսէ , խասթայը խասթախանէյէ եաթըրմագ էն
էսասի չարէ տիր :

ԳԱՊԸԶԼԸԳ

Կէօսթէրիչտէ չօք էհէմմիյէթսիպ պու ըանաթսըզըզ
պիր չօք խասթալըզլարըն անասը տըր :

Օտանճ , նէչէսիպլիք , իւմիտ քէսիքլիյի , եօրզոււն-
լըզ , սւլզուսըզըզ , սինիր , տէրի վէ միտէ ըանաթսըզ-
լըզլարընըն պիր չօք սէպէպի գապըզըզ տըր :

Տըչարը տէֆ էտիլմէսի լազըմ կէլէն մէվատտըն , գա-
պըզըզ սէպէ պինտէն ուզոււն վագթ պալըրսագլար ի-
չէրիսինտէ գալմասընտան , գան օնլար իչէրիսինտէ
պուլուենան պիր թագըմ զէհիլէրի չէքէր վէ պէօյլէճէ
վիւճիւտ եավաշ եավաշ քէնտիսինի զէհիլէր , վէ եօ-
զարըտա զիքը էտիլէն ըանաթսըզըզլար մէյտանա կէ-
լիր :

Գապըզըզը օլան գըլար էվլէնմէք պիլէ իսթէմէզ-
լէր վէ շայէտ վալիտէյնինին իճպարը ալթընտա էվլէն-
սէլէր պիլէ , ըանաթ վէ քէյֆիլի պիր ֆամիլեա թէչքիլ
էտէմէլլէր :

Գապըզըզը օլանլար ֆիքըի վէ Ֆիզիքի զօր իչէր
տախի եախամագլար :

Հէր առէմին կիւնտէ իքի տէֆա տըչարը չըգմասը
լազըմ տըր : Սէպգէվաթ վէ պօճա թագէ մէյվէլէր
եհմէք պու մագստէ խըղմէթ էտէպիլիլ :

Ճիմնասթիք , կէզիւմէք , գարըն իւզէրինէ օվալա-
մագ ֆախտէլի օլապիլիլ :

Չօք էթ եհմէքտէն սազընմալը տըր :

ՊԱՂԵՐՍԱԳ ՀՈՒՍՄԱՍԸ
(ԹԻՖՏ)

Պաղըրսագ հուժմասը պուճաշղան խասթալըզ տըր :
Ինճէ պաղըրսագլար իչէրիսինտէ չըպանլար մէյտանա
կէթըրըր վէ գան իչէրիսինտէ միքրօպ պուճուճուր :

Սու , փիչմէմիչ սէպգէվաթ , խասթանըն գուճան-
տըղը եա տօգուճտուղը էչեալար խասթալըղը պիր պաշ-
գասընա պուճաշղըրապիւրըրէր : Պու խասթալըզ կէնճ-
լէրտէ ֆազլա թէսատիւֆ էտէր : Օլտուգճա աղըր վէ
թէհլիքէլի պիր խասթալըզ տըր : Սասթալըղը կէչիրէն
պիրիսի 5—10 սէնէ թէքրարէն թիֆօյա եազալանմազ :

Պաղըրսագ հուժմասընըն չօգ վուգու պուճուճուղը սը-
րալարտա սույա , փիչմէմիչ սէպգէվաթ տիգգաթ էթ-
մէլի տիր : Սասթանըն գուճանմըչ օլտուղը էչեալարը
այըրթմալը վէ գայնաթմալը տըր :

Պիր գաչ սէնէ էվվէլ՝ թիֆօնըն աչըսը պուճուճումըչ
տըր : Պու խասթալըզտան գաչմանըն էյի ուսուճարըն-
տան պիրիսի տէ՝ աչըլանմազ տըր : Աչըլանան պիրիսի
ալթը այտան պիր սէնէյէ գատար խասթալըզտան եա-
գալանմազ : Թիֆօ չօգ օլտուղը գէմանտա պիւթիւն
մէքթէպ չօճուգլարընը վէ խասթանըն ֆամիլեա ա-
գալարընը աչըլամազ էն էյի սագընմազ ուսուճարըն-
տան պիրիսի տիր :

ՍԸԹՄԱ

Սըթմա՝ պիր գան խասթալըղը տըր վէ խուսուսի
պիր միքրօպըն գան իչէրիսինտէ չօղալմասընտան ի-
լէրի կէլէր : Սըթմանըն փիս սուլար իչմէքտէն իլէրի
կէլտիյի թասավլուրը տօղրու տէյիլ տիր : Սըթմանըն
օճաղը պաթագլըզ եէրլէր իսէտէ , պաթագլըղըն սույը
տէյիլ տիր քի խասթալըղը ինսանա նագլ էտէր , իլլա
տուրղուն սուլարտա չօղալան պիր թագլըմ սիվրի սի-
նէքլէր պու խասթալըղը ինսանա նագլ էտէրլէր :

Սըթմա ինատ պիր խասթալըզ տըր վէ թէտավիսի
ուգուճ գէմանա միւհթաճ տըր : Պիր գաչ սօլֆաթօ հա-
պը եէլէրէք խասթալըղը կէչիրտիմ գանն էտէնլէր չօգ
եանըլըրար :

էն զիյատէ տաղըլմըչ վէ էն ֆազլա խարապիլէթ
եափան խասթալըզ սըթմա տըր : Պիր չօգ քէօյլէր ,
չէհրլէր խարապ էթմիչ վէ օն պիւնլէրճէ ֆամիլեալա-
րըն մահվընա սէպէպ օլմուչ տըր :

Սըթմա պաթագլըզ խասթալըղը տըր : Ամըզ Օվա-
սընա չալըչմազ իչիւն կիտէն ատէմլէր ալ սօնրա պու
խասթալըղը ալարազ կէլիլըրէր : Սըթմայա եազալանմա-
մազ իչիւն՝ իւվէզլէրտէն (Սիվրի սինէք) սագընմալը .
սըթմա աչըլայան իւվէզլէր կիւնէչ պաթտըզտան սօն-
րա ինսանը ըսըրըրար : Օտա իչէրիսինտէ կիճէ փէն-
ճէրէլէր աչըզ օլուպ տա ըչըզ եանտըղընտա , պու իւ-
վէզլէր չօգ մըզտարտա օտա իչէրիսինտէ հիւճմ էտէր-
լէր շէօյլէքի իւվէզ պուճուճան մահալլարտա ըչըզ եազ-
մազտան էվվէլ փէնճէրէլէրի գափամազ իճապ էտէր :
Իւվէզլէրտէն սագընմազ իչիւն պաշգա պիր չարէ տա-
լի՝ եաթաղը նամուսիյէ իչէրիսինտէ ալմազ տըր :

Պատճառը վէ սըթմալը օլան մահալարտա չալըչան
ատէմլէր՝ կիւնէչ պատթմագտան իւչ ստաթ էվվէլ (ի.քին-
տի վագըթլարը) պիր-ի.քի սօլֆաթօ հապլարը եութ-
մալը տըրլար: Սըթմայա եագալանմամանըն էն էլի
վէ գօլայ ուսուլարընտան պիրիսի պու տըր:

Վիճուտը ֆէվգ էլ ատէ զաիֆլէտէն վէ տիկէր պաչ-
գա պիր չօգ թէչլի.քէլի խասթալըգլարա եօլ աչան սըթ-
մա խասթալըղը տըր:

Սըթմա օլմըչ օլան պիրի ուզուն վագըթ թէտավլիյէ
միւնթաճ վէ սօլֆաթօ գուլլանմաղա մէճպուը տըր:

ՐՕՄԱԹԻԶՄԱ (ՍԸՉԸ)

Սըղընըն ի.քի նէվի վար տըր: Պիրիսի՝ քէսկին, ի-
քինճիսի՝ էս.քի: Քէսկին սըղը վիճուտտա պիր գաչ
օյնագ եչըլէրին աղըմասը վէ շիչմէսի իլէ պաչլար:
Եաչ, կիւնէչսիլ, ըլըգսըլ էվլէրտէ հաչայանլար պու
խասթալըգտան հագալանապիլիլիլէր: Ստաթալըղըն
պաչլատըղը հիս օլունտըղը իւք տագիլէտէն իթիպա-
րէն տօքթօրա միւրաճաթ էտիլմէլի տիր, չիւն.քի՝
իւք պիր գաչ կիւն թէտավլիսիլ պրագըլան սըղը՝ գալպ-
տէ տաիմի վէ թէտավլիսի զայր ի միւմ.քին պիր թագըմ
թէչլի.քէլի խասթալըգլար մէյտանա կէթիլէպիլիլի:
Գալպ խասթալըգլարըն էն պէօյիւ.ք սէպէպի՝ քէսկին
րօմաթիլգմա տըր:

Էս.քի րօմաթիլգմանըն պիր չօգ սէպէպլէրի վար,
չիւմանլըլ, շէքէր խասթալըղը, էս.քի պէլ սօղուլըղը,
ֆիրէնկի վէ զայրիհա: Հէման իւք կիւնտէն իթիպա-
րէն թէտավլիյէ պաչլանմալը՝ շէօյլէքի օյնագլարըն
պիւզիււմէսի վէ հաիլըճալը կիպի պլըթ թագըմ թէչ-
լի.քէլի րահաթսըղըլարըն էօլիւ ալընսըն:

ՃԻՐԷՆԿԻ ՎԷ ՊԷԼ ՍՕՂՈՒԳԼԸՂԸ

Հէր ի.քիսի տէ թէնասիւլի (սեոային) ֆէվգ էլ ատէ
թէչլի.քէլի խասթալըգլար տըր, քի խասթա պիր էր.քէ.ք
հախօտ գատըն իլէ ալագատան իլէրի կէլիլ:

Էսմրիւն պիր թագըմ չէթիլի.քլէրի սէպէպիլիլէ կէնճ-
լէրտէն պիր չօլլարը զէմանընտա էվլէնէմէլլէր, վէ վի-
ճուտըն շէչվանի ինթիյաճլարընը նամէչուու եօլարլա
տէֆ էթմէլէ չալըչըրլար. լա.քին հէֆ կէնճլէրիմիլ էլի-
ճէ պիւմէլիտիլլէր քի պու կիպի նամէչուու եօլար չօգ
թէչլի.քէլի վէ տի.քէչլի տիր:

Կէնճլէրիմիլլտէ ալէսսէվիլիյէ օ թասավվուը վար տըր
քի, պու խասթալըգլար փէք տէ գօրգուլաճագ շէլլէր
տէլիլ տիր. վէ պիր փարչա իլաճ իլէ հախօտ պիր ի.քի
իլնէ իլէ պուլարը թէտավլի էթմէ.ք միւմ.քին տիր:

Կէնճլէրիմիլլիլ պու թասավվուըը քիւլիլիլէն հան-
լըլ տըր: Պիլաքս՝ պու խասթալըգլար օսանտըրընը,
թէտավլիսի չէթիլի վէ ինտանը հաչամագտան պիլգար էթ-
տիլէճէ.ք տէրէճէտէ ֆարղը րահաթսըղըլարա սէպէպ
օլապիլիլ:

Էր.քէ.ք վէ գատընլարտաքի գըսըրըղըն (չօճուգ հա-
փամամագ) պաչլըճա սէպէպի պէլ սօղուլըղը տըր:
Ստաթալըգ րահաթ օլուուգտան սօնկրա, էօյլէ էսէրլէր
պրագըր քի՝ չօճուգ հաիմագ զայր ի միւմ.քին օլուր:

Աչի.քիար հիչ պիր կէճնա սէպէպ օլմագսըղըն վուզու
պուլան խոգաթլարըն (չօճուգ տիւչիւրմէ.ք) պաչլըճա սէ-
պէպի ֆիրէնկի տիր: Տամլա, տէլիլի.ք, քէմի.ք, տէրի
վէ վիճուտըն պիր չօգ եչըլէրինտէ մէյտանա կէլէն չը-
պանլարըն չօգ տէֆա սէպէպի ֆիրէնկի տիր:

Թէտավիտի միւմքինսից պիր չօգ դալպ խասթալըզ-
լարը վէ բօմաթիզմա՝ պէլ սօղուգըզընտան իլէրի կէլիր-
լէր :

Կէնճլէր պու խասթալըզլարտան սաղընմալը , եան-
ղընտան վէ վէպատան (ժանտախտ) դաչար կիպի պոււն-
լարտան գաչընմալը :

Կէնճլէրիմիզին գաֆասընտա պաչգա եանլըզ պիր
ֆիքր տախի եէր պոււմուչ տըր , օ խոհ՝ օ եանլըզ թա-
սավուր տըր քի , կէօյա ումումիանէ գըզլարը տէվամի
տօքթօր նէզարէթի ալթընտա օլտուգլարընտան՝ խաս-
թա տէյիլ տիրէր :

Պու եանլըզ թասավուրտան վազ կէչմէլի : Տօքթօր
նէզարէթի եանըլապիլիր վէ ումումիանէ գըզլարը
տօքթօր նէզարէթինտէն գաչընմազ վէ խասթալըզլարը-
նը կիզլէմէք իչլւն պին պիր չարէլէրէ վէ տէսիտէլէրէ
միւրաճաթ էտէրլէր : Ումումիանէհին հեպի գըզլարը
պիչա խսիսնա խասքա ճըրչար վի օնչարչա աչգա եհեհ հեհ
պիր կիհն՝ եր եա կիհն մուհագգազ խասքաչըրը եագաչար :

Էյի ալիլ թէչքիլ էթմէք իչլւն պիրինճի շարթ՝ օ
գափուտան իչէրիյէ թէմիզ պիր վիճուտ իլէ կիրմէք
տիր : Վիճուտը իսէ թէմիզ վէ սաղլամ սաղլամազ իչլւն
պիրինճի շարթ ֆէնա մահալլարտան սագընմազ տըր :

Պիր տէֆալըզ եանըլմազ պիլէ կէնճ իւզէրինէ չօգ
փահալըյա մալ օլապիլիր : Ֆէնա նասիհաթլար վէրէն վէ
սիզի ֆէնալըզա թէչվիզ էտէն սախթէ արգատաչլարըն
սէրսէրիճէ սէօլլէրինտէն ասլա ալտանմալընըզ , ծնլար
սիզի քիրլի գուճաղլարա գըլաղուգլատըզտան սօնրա
սիզին սաֆտէրուհըզընըզա կիւլէրլէր :

Կէնճ եաչտա էվլէնմէյէ դայրէթ էտինիզ , միւմքին
օլամաաղը թագտիրտէ , սապը իլէ պէքլէմէլի :

ԱՆԱԼԱՐ ԳԸՍՄԸ

ԻՍԳԱԹ (ՉՕՃՈՒԳ ՏԻՒՇԻՐՍԷՔ)

Հարպը ումումիտէն պէրու չօճուգ տիւշիւրմէք վա-
գաալարը միլլէթիմիզ իչէրիսինտէ ֆազլալաչմըջ տըր :
Զանն էտէրսին պոււլաչգան քօլէրա կիպի հէր թարաֆա
սալտըրմագտա վէ պէօլլէ տէվամ էտէրսէ՝ քօլէրա վէ
գըթալլարը ունութտուրաճագ պիր շէքլ ալմագտա տըր :

Էվլէնլէրի միլլէթիմիզ իչէրիսինտէ չօճուգ տիւշիւր-
մէք էն այըպ պիր գապահաթ իտի . շիմտի իսէ , էրմէնի
վալիտէլէր եէքտիկէրինէ՝ մուվաֆիազիյէթլէ չօճուգ
տիւշիւրտիւքլէրինի իֆթիլիսար իլէ հէքեպէ էտէրլէր :

Միլլէթիմիզին եէնի չօգ էվլատլարա ինթիյաճը վար
վէ էրմէնի վալիտէլէրին՝ միլլէթի պու էվլատլարտան
մահրոււմ էթմէյէ ասլա հագգլարը եօգ տըր :

Մէտուտ պիր ֆամիլեա օճաղը թէչքիլ էթմէնին էն
էսասի շարթլարընտան պիրիտի՝ չօգ չօճուգլարա մալիք
օլմագ տըր :

Զէմանըն փահալըլըզ վէ էօմրիւն գօրուղը կիպի
չիւրիւք պէհանէլէր պու էսասը եըգամաղլար :

Զիքը էտիլէն պու խուսուսաթտան դայրի՝ էրմէնի
վալիտէլէր փէք էյի պիլմէլիտիրլէր քի չօճուգ տիւշիւ-
րէրէք քէնտի հայաթլարընը պէօլիւք թէչիլքէլէրէ գօ-
յարլար : Պիր իքի տէֆաքի «մուվաֆիազիյէթ» հիչ
պիր վաթթտա թէքրար էտիլէճէք օլան եէնի թէճրիպէ-
լէրին տախի մուվաֆիազիյէթ իլէ խիթամ պուլաճաղը-
նը թէչմին էթմէզ : Հաթթա պիր չօգ տէֆալար՝ չօ-
ճուգ տիւշիւրմէք թէճրիպէլէրի էօլիւմլէ նէթիճէլէնմէզ
լիսէ պիլլէ , վալիտէ իւզէրինտէ էօլլէսի էտէրլէր պրագա-

պիւրը քի էօմըլէրինին նիհայեթինէ գատար ծնարտան գուրթոււմազ իմքեան խարիճինտէ օլուր :

Էրմէնի վալիտէլէր էյիճէ պիւմէլիտիւրէր քի , իլաճ իլէ հախօտ պիւր թագըմ օթ , քէօք գայնատըպ իչէրէք չօճուգ տիւշիւրմէք միււմքին տէյիլ տիւր : Օթ , քէօք հախօտ իլաճ իլէ չօճուգ տիւշիւրէպիւմէք իչիւն՝ պունւարըն մըգտարը վալիտէնին վիճուտընը զէհրէյէճէք տէրէճէտէ չօգ օլմալը տըր :

Եէթիշմէմիշ պիւր մէյիլէյի գօփարմազ զօր օլտուզը կիպի , եէթիշմէմիշ չօճուզը տա ըսնմտան գօփարմազ թէնիլքէլի տիւր : Չօճուգ տիւշիւրմէք նէթիճէսի գանլաւըը տուրմայարազ հախօտ զէհրէնէրէք էօլէն գարըլարըն սայըսը փէք չօգ տըր : Տիգգաթ իլէ էթրաֆընա կէօզ կէզտիւրէն պիւր ատէմ պունըն պիւր չօգ միւսալարընը քէնտի խըսըմ , տօսթ վէ գօճուլարընտա կէօրէպիւրէր :

Չօճուգ տիւշիւրմէք ակֆ հսիլմէյիճէպ պիւր գապանար վի հն քիւլիլի պիւր օյուն սըր :

Պամիլեա փէտէրէրի տէօրթ-կէօզլէ տիգգաթ էթմէլի տիւրէր քի , քէնտիւրէրին գարըլարը պու կիպի պիւր տիւշիւնճէյի պիւրէ ֆիքըլէրինէ կէթիւրմէսինյէր :

ՉՕՃՈՒԳԼԱՐԸ ՆԱՍԸՆ ՊԷՕՅԻԻԹՍԷԼԻ

Հէր մէմէլէքէթատ օլտուզը կիպի , պիւրտէ տախի էն չօգ վէֆիլյաթ (էօլմէք վազաալարը) չօճուզլարտա տըր : Վալիտէ ըսնմտան տըրչմըշ վէ քէնտի պիւթիւն իրթիյաճըլարընը օրատան հազըր պիւր սուրէթատէ թէնմին էտէն չօճուզըն՝ տըշարը հայաթընա տըրչմասը օլտուգճա չէթին վուգու պուլուր : Վալիտէնին վազիֆէսի չօճուզըն հայաթընը թէհալա էտէն պու թէհլիքէլէրի պիւմէք վէ

ծնարըն էօնիւնիւ ալմազ տըր :

Չօճուզըն պիւր չօգ խաթալըզլարտան ազատ գալմասը վէ պէօյիւմէսինին նիգամի օլմասը իչիւն էն պիւրինճի վէ էսաս շարթ՝ չօճուզըն քէնտինի տօլուրան վալիտէսի թարաֆընտան էմզիլիլմէսի տիւր : Սէնայի էմզիլիլմէք ուսուլարը նէ գատար տա տիգգաթ իլէ հափըլսա՝ պունըն եէրինի թութամազ : էսաս վէ ճիտտի պիւր սէպէպ օլմատըգճա պիւր վալիտէնին քէնտի չօճուզընը էմզիլիլմէտէն գաչընմասը տօլուր տէյիլ տիւր :

Վալիտէ էմզիլիլմէք թագաթրտէ տախի պիւր թագըմ նիլգամլարա ըլայէթ էթմէլի տիւր : — Իլք 24 սասթ գարֆընտա չօճուզա մէմէ վէրմէմէլի . ազ ազ ըլըպ սու իչիլմէլի . 24 սասթ կէչտիքտէն սօնրա անճազ մէմէ վէրիլէպիւր : Գըրգընճը կիւնէ գատար չօճուգ չօգ զաիֆ էմէր . պունըն իչիւն մէմէյի չափուգ չափուգ վէրմէլի : Գըրգ կիւնտէն սօնրա իքի սասթտա պիւր տէֆա վէ տօյունճայա գատար մէմէ վէրիլի : Չօճուզը էօյլէ ալըշտըրմալը տըր քի կիճէլէրի էմմէսին :

Չօճուգ իչիւն ույգու՝ սիւթ գատար էնէմմիլէթլի տիւր : Խասթալըզլարտան պաչգա ույգուսըզլըզըն էն պաչը սէպէպի գապըզըզ վէ քիլիլիք տիւր . չօճուզը թէմիզ սազլամալը վէ գապըզըզըն էօնիւ ալընմալը տըր : Գապըզ օլան չօճուզլարա իքի-իւչ կիւնտէ պիւր տէֆա հաթմաղտան էվլէլ՝ գահվէ հօխօտ թաթըր գաչըրը իլէ հնտ հաղը վէրիլէպիւր :

Չօճուզլարը չօգ սըզը սարմազ , էլպիսէնին սէրթլիլի ույգուսըզլըզա վէ սօվուգ ալմաղըզընա սէպէպ օլապիւր : Եաթաղը գըզաըրմազ իչիւն սըճազ սու շիչէլէրի հախօտ սըճազ քիլէմիլիլէր տախի զիյան վէրիլիլէր : Տէվամի պիւր վազիլէթատէ չօճուզը հաթըրմազ հախօտ

Թութմազ չօճուղը եօրար , վէ վիճուաւն պիչխմսիզ շէքլ ալմասըննա սէպէպ օլուր : Պազը վալիտէլէր չօճուղլարընը չօզ ույուլթմազտա իֆրաթա կիտէրլէր . պու տախի դարարըը տըր : կիւնտէ իքիտէն-իւչ սաաթ չօճուղը ույանըզ սաղլամալը , շէօյլէրի՝ վիճիւա իլէ պէրապէր Ֆիքրի տախի աչըլսըն : Իւվէզ պուլունմայան էվլէրտէ եաթաղընը նամուսիյէ իլէ գափամազ էյի տէյիլ տիր . չօճուղըն նիզամի պէօյիւմէսի իչիւն կիւնէշ ըլըզը տախի լաղըմ տըր : Պունտան մահրուժ գալան չօճուղլար պէօյիւմէսիլէր , քէմիքլէրի պէօյիւմէզ , վէ պիչխմսիզ պլր շէքլ ալըր :

Վալիտէնին էմզիրմէսի միււմքին օլմատըղընտա սաղլամ պիր սիւթ անասընըն էմզիրմէսի էն էյիսի տիր :

Ինէք եախսա գօյուն սիւտիւ իլէ չօճուղլարընը պէօյիւտէն անալար պիր թազըմ նիզամլարա ըիայէթ էթմէլի տիրլէր : Սիւթ թաղէ օլմալը : Եազ մէվսիմինտէ սիւթ չափուզ պօզուլուր վէ պօզուլմուչ օլան սիւթ չօճուղըն միտէսինի , պաղըրսաղլարընը պօզարազ էօլիւմէ սէպէպ օլապիլիլիլէր : Եազ մէվսիմինտէ սիւտիւ գայնաթաղտան սօնրա ուֆազ , Եըյգանմըշ շիշէլէր իչէրիսինէ գօյուզ սէրին պիր Եէրաէ սազլամալը տըր :

Չօճուղլարըն պէօյիւմէսի իչիւն զըտատան պաչգա պլր թազըմ մայալարա տախի ինթիյաճ վար տըր : Պու մայալարա վիքսանին (կենտանիւթ) թապիր էտիյօրլար : Վալիտէ սիւտիւ իչէրիսինտէ փիշմէմիշ էթ , սիւթ , մէյվէ , վէ սէպզէվաթ իչէրիսինտէ պու մայալար պուլունուր : Պազէն վալիտէ սիւտիւ իչէրիսինտէ պու մայալարտան ազ մըզտարտա պուլունուր , օ հալտէ չօճուղա Եէթիշմիշ մէյվէ սուլարընտան վէրմէլի տիր , լիման ,

փօրթուգալ , իւզիւմ , էլմա , չիյ էթ սուլարը կիպի : Փիշմիշ սիւա իլէ պէօյիւլէն չօճուղլարա պու մէյվէլէրին սուլընտան վէրմէք զարուրի տիր , չիւնքի սիւթ փիշտիլինտէ իչիւնտէքի մայալար էօլուրլէր : Սիւթ չօճուզ իչիւն էսաս զըտա իտէ տէ , պիր զէման սօնրա եալընըզ սիւթ քիֆայէթ էթմէզ , չիւնքի չօճուղըն պէօյիւմէսի իչիւն լաղըմ օլան ՚էֆ մատտէլէր սիւթ իչէրիսինտէ Եօզ տըր :

Չօճուղլարա սիւտտէն պաչգա աթիտէքի զըտալար վէրիլէպիլիլր :

Չօզ գուսան չօճուղլարա շէքէրի չօզ սիւտ , մէյվէ շուրուպլարը , թաթըլըլարըն սուլընտան , փօրթուգալ , իւզիւմ , մանտարլին , քիրազ , շէֆթալի սուլարընտան կիւնտէ 3-4 թաթըլը գաչըզը վէրմէլի տիր :

Կինճի ալտան պաչալարազ կիւնտէ 2-3 գաչըզ շէքէրլի Եօլուրթ : Պիրինճի ալտան պաչալարա սօ աթիտէքի փիրինճ վէ սէպզէ սուլընտան վէրիլէպիլիլր :

Փիրինճ սուլը շէօյլէճէ հաղըրլանըր :—20 տիրհէմ փիրինճ պիր օզգա սու իչէրիսինտէ պիր սաաթ փիշտիքտէն սօնրա թիւլպէնտտէն սիւզիւլիւր , իչէրիսինտէ պիր պուչուզ տիրհէմ թուզ արթըրըլըր . սիւթ կիպի ըլըգճա վէրիլմէլի տիր : Գարնը սիւրէն չօճուղլարա չօզ էյի Եարար :

Տիրհէր պիր թանէ սուլը պէօյլէճէ հաղըրլանըր .—

Օնար տիրհէմ պուլտալ , արփա , մըքըր , պէյազ ֆասուլեա , մէրճիմէք , 2 օզգա սու իչէրիսինտէ իւչ սաաթ գայնատըլըր . պիր օզգա գալըր . պիր պուչուզ տիրհէմ թուզ գօնուլուր , թիւլպէնտտէն սիւզիւլիւր , իչէրիսինտէ 20-30 տիրհէմ շէքէր արթըրմալը վէ սիւթ կիպի ըլըգճա վէրմէլի :

Տիկեր պիր սէպզէ սույը պէօյէճէ հազըըլանըր :—Պիր սփուճ փիրինճ վէ մէրճիմէք , պիր փաթաթէս , պիր հա-վուճ պիր պուշուզ օզգա սու իչէրիսինտէ իքի սաաթ գայնատըըր , պիր օզգա գալըր . պիր տիրհէմ թուզ գօյ-մալը , սիւզմէլի , 25 տիրհէմ շէքէր , սիւթ կիպի էմզիք-լէ վէրիւր :

Էքմէքլի սիւթ .—Էքմէլին գապուզընը աթէչտէ է-լիճէ գըզարթարգտան սօնրա սիւթ իչէրիսինտէ գայնաթ-մալը , թիւլպէնտտէն սիւզմէլի . 5-6նճը ալարտա սիւթ կիպի վէրմէլի : 7ինճի ալտան սօնրա սիւզմէտէն տա-լի վէրիւրպիւր :

Եուժուրթա սարրսը .—10-11նճի ալտան սօնրա էք-մէքլի սիւթ իչէրիսինէ հարըմ թաթլը գաշըըր գարըշ-տըըրպ վէրմէլի . հաթիթատան հաթիթայա մըգտարընը արթըրմալը :

Էթսույը .—10նճը ալտան պաշայարագ հազընը տը-տըգտան սօնրա իչիրմէլի . զըտալը տէլիլ իսէ տէ , իշ-թահ աչար :

Չիյ էթ սույը .—Չիյ էթի սըգմալը , 7-8նճի ալտան պաշայարագ՝ սիւթ իլէ 1-2 թաթլը գաշըըր վէրիւր :

Պալ .—Պիրինճի ալտան պաշայարագ կիւնտէ հարըմ թաթլը գաշըըր վէրմէլի տիր :

Պալըգ հազը .—Իւք ալտան պաշայարագ կիւնտէ հարըմ թաթլը գաշըըր վէրիւրպիւր :

Չօճուզընը էմզիրէն վալիտէ պիր թագըմ հէյէճէքլէ-րի հէմէմէլի տիր , պիպէր , աճը հէմէքլէր , թուզըը պա-լըգ , գութու էթի , պայաթ ալ էթի , բաստըրմա , սու-ճուգ , չաման : Եթիլիւմիշ մէյվէլէր չօգ հէմէլի , չիյ էթ , սէպզէվաթ , թագէ էթլէ հազըըլանմըը հէմէքլէր , չօգ չօգ չիյ եուժուրթա չօգ էյի տիր :

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0653572

